

Retaule major de Sant Joan d'Oló

Santa Maria d'Oló

Ubicació

Comarca: Moianès
Lloc/Adreça: Església parroquial de Sant Joan d'Oló, al sector sud-oest del terme municipal
Emplaçament Alçada: Carretera local des d'Oló cap a Sant Joan d'Oló uns 5 km
535

Coordenades:

Latitud: 41.8476
Longitud: 2.00465
UTM Est (X): 417371
UTM Nord (Y): 4633335

Classificació

Número de fitxa: 08258-119
Àmbit: Patrimoni moble
Tipologia: Objecte
Segle: XVII
Autoria de l'element: Pau Sunyer (escultura); autor de les pintures desconegut
Estat de conservació: Regular
Notes de conservació: Tractament contra tèrmits i restauració (1992). Tot i això, el retaule té alguna pintura malmesa i/o amb brutícia que caldria revisar.
Protecció: Física
Accés: Restringit
Ús actual: Religios
Titularitat: Privada accessible
Titular: Bisbat de Vic
Autoria de la fitxa: Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dc., 22/01/2020 - 01:00

Descripció

Retaule dedicat a sant Joan Baptista i emplaçat a l'altar major de l'església de Sant Joan d'Oló. Es tracta d'un dels pocs retaules de l'època que s'ha conservat sencer i in situ, juntament amb altres que es troben al mateix municipi. És un retaule de format força gran que mesura 8,40 metres d'alçada per 5,60 d'ample. Correspon a la primera etapa de la retaulística del barroc, caracteritzada per una concepció encara molt narrativa (seguint la tradició renaixentista) i per una disposició pràcticament plana. En aquesta etapa les columnes adopten una forma semblant a un balustre, tot i que en aquest cas en trobem dues que ja són del tipus salomònic. Els capitells són d'ordre mixt. El retaule és format per elements escultòrics en la part ornamental i en la predel·la, però les escenes principals són pintades sobre tela i són més tardanes. L'autor de la part escultòrica i de la concepció del retaule és Pau Sunyer. Les pintures són d'autor desconegut, però segons l'especialista Francesc Miralpeix corresponen ja al segle XVIII i són obra d'un pintor influït molt directament per l'obra d'Antoni Viladomat (MIRALPEIX, 2019: 99). Estructuralment, el retaule es compon d'un pedestal, predel·la, tres andanes o cossos horitzontals més el cimbal, i està dividit en cinc carrers o seccions verticals. El pedestal té al centre el frontal d'altar i als dos extrems hi ha dues portes que donen accés al darrera del retaule. Són decorades amb relleus de sant Zacaries (pare de Joan Baptista, a l'esquerra), i sant Joaquim (a la dreta). També hi ha dos medallons que tenen pintades unes inscripcions: "Concluído en 1853" (es refereix al daurat o restauració del retaule) i "Ex-Voto". A la predel·la s'hi representen en alt-relleu quatre escenes força simples de la passió de Crist. D'esquerra a dreta: Jesús pregant a l'hort de Getsemaní, la Flagel·lació, la Coronació d'espines i Jesús camí del Calvari. A la primera andana hi veiem als extrems dues fornícules; la de l'esquerra conté una imatge moderna de sant Antoni Maria Claret. La presència d'aquest sant sallentí està justificada perquè va ser vicari de la parròquia durant gairebé dos anys. La fornícula de la dreta acull una imatge moderna de sant Antoni Abat. Als carrers dos i quatre hi ha teles pintades corresponents a sant Andreu i a un bisbe, possiblement Agustí d'Hipona. La part més interessant de tot el retaule és el sagrari-expositor que es troba a la part central. És una de les poques peces d'aquesta mena que s'ha conservat a la Catalunya central, de molt bona factura i molt ben conservada. Adopta l'estructura d'un temple hexagonal, completat a la part superior amb un frontó i una cúpula o cimbori, coronada amb una petita imatge de la Immaculada. A la segona andana hi trobem fornícules als extrems, amb imatges exemptes de la mateixa època del retaule; concretament de santa Llúcia i de santa Elisabet. Són de les poques escultures exemptes que s'han conservat de Pau Sunyer. Als carrers dos i quatre hi trobem novament teles pintades: el Baptisme de Jesús al riu Jordà i la Degollació de sant Joan Baptista. Al mig hi ha la fornícula central amb una imatge del titular, sant Joan Baptista. Prové de l'antic retaule major de l'església vella de Sant Joan d'Oló. A la tercera andana hi ha dues teles pintades, que representen la Mare de Déu Dolorosa (a l'esquerra) i sant Joan Evangelista (a la dreta). A la part central hi ha una creu sense imatge. El retaule és rematat per un cimbal on hi ha una balustrada amb el Pare Etern.

Observacions:

Propietat privada. Accés públic

Història

Originàriament l'església de Sant Joan d'Oló, documentada des del segle XI, estava emplaçada sobre un turonet prop del mas Armenteres. A principis del segle XVII l'església havia quedat petita i es decidí construir-ne una de nova en un emplaçament més planer i accessible. La nova església es va beneir el 25 d'agost de 1639, i el 1643 s'hi traslladà el Santíssim Sagrament, de manera que va assumir ja totes les funcions parroquials. Un fet gairebé excepcional és que es tracta d'una de les poques esglésies que ha conservat tot el seu moblatge originari. Els retaules que s'hi conserven són un bon reflex de la puixança

d'una parròquia rural de la Catalunya central al llarg dels segles XVII i XVIII. Concretament, hi trobem tres retaules de l'època del barroc. El de la Mare de Déu del Roser, reformat a la primera meitat del segle XVII, el retaule major, construït entre 1656 i 1665 per l'escultor manresà Pau Sunyer, i el de Sant Isidre, datat a mitjans de segle XVIII i d'autor desconegut. Aquest conjunt il·lustra l'evolució de l'art barroc, des d'unes pintures de regust encara gòtic i renaixentista, fetes sobre fusta, fins a la darrera etapa de la retaulística del barroc. El retaule major de Sant Joan és el segon, cronològicament, dels tres retaules. Va ser concebut tenint en compte ja les mides més amples del nou temple, uns vint anys després que aquest fos beneït. No se'n coneix el contracte, però sabem, per diferents documents, que el 1660 el retaule ja es construïa, i que l'any 1664 encara es pagava. L'autor va ser Pau Sunyer, el mateix escultor que per aquestes dates treballava en el retaule major de Santa Maria d'Oló. Pau Sunyer era nascut a Barcelona i entorn de 1639 s'establí al Bages, primer a Sallent i després a Manresa, quan el 1655 fou admès a la Confraria de fusters d'aquesta ciutat. Ell és el fundador d'una important nissaga d'escultors manresans que va tenir com a principal representant el seu fill, Josep Sunyer. Pau va entrar primer al taller d'un altre escultor, el més reconegut en aquell moment a Manresa: Joan Grau. El seu fill, Francesc Grau, va ser també mestre de Pau. Més endavant, Pau Sunyer va tenir el seu propi taller al carrer del Pedregar. La seva obra va ser molt nombrosa, tant al Moianès com en poblacions més allunyades, però la que ens ha arribat és escassa. Només dues de les seves obres es poden contemplar senceres i in situ, i són precisament els dos retaules que es conserven al municipi de Santa Maria d'Oló. Pau Sunyer morí el 1694 a Manresa. Si bé no s'ha trobat el contracte en que s'encarregava aquest retaule major de Sant Joan d'Oló, sí que es coneix un document amb l'esborrany del projecte iconogràfic que havia de fer l'escultor Pau Sunyer, tot i que al final es va decidir col·locar pintures sobre tela en lloc de relleus en la segona i tercera andana. Les pintures conservades, però, són més tardanes: del segle XVIII. L'obra segueix com a model el retaule major de l'església del monestir de Sant Benet de Bages, executada pel que havia estat mestre de Pau Sunyer, Francesc Grau. L'estructura dels dos retaules és la mateixa, i també tenen moltes similituds en algunes de les teles pintades i altres detalls ornamentals. Segons l'especialista Francesc Miralpeix, les pintures són clarament del segle XVIII i s'hi van afegir posteriorment, tal vegada quan el 1852 el retaule es va restaurar. Són obra d'un pintor influït molt directament pels models del gran referent de la pintura catalana d'aquest moment: Antoni Viladomat. Durant la Guerra Civil de 1936 els veïns de la parròquia van evitar que es cremessin els retaules. Segons es diu, van encendre una foguera, amb la participació del mateix mossèn, i van fer creure als escamots revolucionaris que ja s'havia consumat la crema. D'altres, però, afirmen que els anticlericals van fer algunes destrosses, però només van cremar les figures dels sants.

Bibliografia

BOSCH, Joan (1990). Els tallers d'Escultura al Bages del Segle XVII. Manresa, Caixa d'Estalvis de Manresa, p. 196-199. FERRER, Llorenç i altres (1991). "Època moderna i contemporània", Oló, un poble, una història. Associació Castell d'Oló, Santa Maria d'Oló, p. 208-210. GALOBART SOLER, Josep (1996). Els retaules barrocs de les esglésies del terme de Santa Maria d'Oló (1607-1781). Centre d'Estudis del Bages, Monogràfics, núm. 16, Manresa, p. 105-109. MIRALPEIX VILAMALA, Francesc (2019). "El Moianès, l'art i l'arquitectura barroques a Catalunya i un epíleg sobre el pintor Marià Colomer Parés", Modiliuanum, núm. 60, Moià, p. 91-106.

